

Školitelský posudek bakalářské práce

Název práce: *Tragický jazyk mlčení: Euripidova Alkestis na pomezí žánru tragédie*

Autor práce: Lukáš Černý

Obor: Teorie a dějiny divadla

Školitelka: Mgr. Alena Sarkissian, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jakub Čechvala, Ph.D.

Lukáš Černý si pro svou bakalářskou práci nevybral téma náhodně, nýbrž připravoval se na ni, byť možná ne zcela cíleně po celou dobu jeho bakalářského studia. Navštěvoval soustavně kurzy věnované dějinám nejstaršího divadla a s antickou divadelní kulturou je dobře obeznámen. Tato soustavná průprava i zaujetí je na kvalitě práce poznat: zná kontext svého tématu a zná svůj materiál, jeho meze i možnosti, pečlivě pracuje s prameny a doplňuje vše dobrou znalostí základní i recentní sekundární literatury.

Ačkoli bylo diplomandovým původním přáním věnovat se textu Eurípidova dramatu *Alkestis* v souvislosti s jeho pozdější recepcí, postupně tento svůj původní zájem překonal a vznikl esej, který na případu rané a z filologického hlediska po mnoha stránkách problematické Eurípidovy hry zkoumá meze žánru tragédie v obecnějších souvislostech.

Eurípidův text Lukáš Černý žánrově charakterizuje s pomocí pečlivé literární analýzy využívající především motivického a strukturálního rozboru Eurípidovy hry. Využívá při tom sice poznatků vplynuvších z vědecké debaty, jeho cílem však není dosáhnout omezující definice *Alkestis* jako buď „satyrského dramatu“, nebo „tragédie“, k čemuž nezřídka tendují i současní klasičtí filologové. Diplomand naopak prostřednictvím tohoto starého textu charakterizuje způsoby, jakými mohou být v dramatu hranice žánrů ohledávány. V případě *Alkestis* pak konfrontuje tyto přesahy s omezujícími definicemi, jimiž je žánr *Alkestis* určován.

Lukáš Černý se v eseji dále soustřeďuje na afinitu *Alkestis* k tragédii. Všechny literární postupy, které si v *Alkestis* Eurípidés „vypůjčuje“ z žánrů jako je komedie nebo satyrská hra, interpretuje Černý jako prostředky k dosažení tragické ironie. Směřuje poté k úvahám o významu jazyka a zejména mlčení v tomto žánru. Černý ve své práci prezentuje tezi, že tragédie jako žánr i životnost tragického hrdiny je založena na jazyku, mluvení, řeči: hrdinové jednájí především řečí a jakmile se odmlčí, nastává významný okamžik (stačí si vzpomenout na Lokasté, Makarii nebo podobné hrdinky řecké tragédie). Autor této práce nicméně udává nemálo argumentů pro výjimečný ráz Alkestidina mlčení, které popisuje jako výrazně kontrastní k jejímu předchozímu bravurnímu ovládnutí jazyka. Vnímá je na rozdíl od ostatních „aktivně“ se odmlčivších hrdinek jako

pasivní akt, nikoli akt rétorický, jak mlčení v tragédii pojímá Černým citovaná Silvia Montiglio.¹ Eurípidés takto podle diplomanda rozrušuje tradiční podobu motivu mlčení v tragédii. Důsledky zhroucení tragického v *Alkéstis* nahlíží poté Lukáš Černý prizmatem orfeovského a persefonského mýtu. Na případu poslední scény dramatu, kde se hrdinka odmlčí, je zde demonstrován rozpad tragična této hry a její posttragické přesahy: Černý poukazuje na nemožnost Alkéstis naplnit svůj návrat, *anodos*, protože nemůže jednat, tj. mluvit, a realizovat tak svou identitu: stává se z ní v závěru pouze skořápka, kterou naplňují druzí svými očekáváními a požadavky.

V závěru práce argumentuje pro použití termínu posttragédie i s pomocí teoretických prací Terryho Eagletona Waltera Benjamina. Upozorňuje především na přináležitost tragického hrdiny ke smrti: liminalita času ve vztahu k hrdinovi je zde narušena Héraklovým zásahem, čímž je pro hrdiny narušena možnost vnitřní transformace, anagnórise prostřednictvím tragické zkušenosti.

V závěrečné části eseje upozorňuje, že právě posttragické rysy hry inspirují moderní autory 20. století k vytvoření děl recipujících neuchopitelnou identitu odmlčivší se hrdinky. Věnuje se dvěma dílům, které různým způsobem tematizují rozpad jazyka v *Alkéstis*: *Mág* J. Fowlese a *Popis obrazu* Heinerja Müllera. Černého analýzy těchto textů jsou stručné, ale dále dokazují jeho způsob uvažování o dramatu v této práci: Černý postupuje způsobem podobným Northropu Fryovi v *Anatomii kritiky*, kde je tragický modus rozeznáván i napříč žánry spíše jako způsob vnímání světa a způsob vyjadřování se o světě. Myslím si, že pokud by v práci s textem *Alkéstis* chtěl Lukáš Černý nadále pokračovat, právě tento teoretický koncept by mu mohl otevřít další badatelské cesty.

Závěrem konstatuji, že text Lukáše Černého naplňuje a v mnohém překonává nároky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ho k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm **výborně**.

Ve Slaném 18. srpna 2018

¹ MONTIGLIO, Silvia. *Silence in the land of logos*. Princeton: Princeton University Press, 2000.